

OBSAH:

Poslední letošní číslo (<i>úvodník</i>)	1
<i>P. Gorazd O. Carm.</i>	
Cesta k poznání a plnění Otcovy vůle: bratrský dialog a poslušnost vůči autoritě	2
<i>Z dokumentu Vita consecrata</i>	
Terezka a Otcovo milosrdenství (2. část - dokončení)	3
<i>Mons. Guy Gaucher</i>	
Hlubina Boží slávy	8
<i>P. Ctirad Vojtěch Pospíšil OFM</i>	
„Dobré jitro!“ Modlitba v prvních chvílích po procitnutí	10
<i>P. Gorazd Cetkovský O. Carm.</i>	
Denní reflexe	18
<i>P. Cyril Vojtěch Kodet O. Carm.</i>	

POSLEDNÍ LETOŠNÍ ČÍSLO

znovu výrazně projevuje zaměření pozornosti k Bohu Otci, jak je podnítil papež Jan Pavel II. Po letech úvodní přípravy jsme po tři roky rozjímali o jednotlivých osobách Trojice, o jednotlivých vlitých ctnostech, prohlubovali jsme se v přístupu ke svátostem.

Advent tohoto roku znamená pro nás bezprostřední vstup do slavení Velkého jubilea.

Kéž Bůh, Otec našeho Pána Ježíše Krista, naplní nás všechny hojností svých darů. Kéž k tomu používá i náš časopis a duchovní pouto mezi námi, které Karmel vyjadřuje a buduje!

Složenko přiloženou tradičně ke čtvrtému číslu můžete použít pro Váš příspěvek na vydávání našeho časopisu (pokud jej samozřejmě nepředáte osobně kterémukoliv z bratří karmelitánů). Kéž Vám Pán odplatí podporu a zájem, jimiž naši práci na časopise provázíte!

P. Gorazd, O. Carm.

CESTA K POZNÁNÍ A PLNĚNÍ OTCOVY VŮLE: BRATRSKÝ DIALOG A POSLUŠNOST VŮČI AUTORITĚ

Uzavíráme rok, věnovaný rozjímání o Bohu Otci, o Božím otcovství. Tohoto tématu se jemně dotýká také 92. článek dokumentu o zasvěceném životě Vita consecrata. V širším smyslu jsou tyto odstavce podnětné i pro neřeholníky. Každý jsme součástí hned několika společenství různé povahy (rodina, farnost, pracovní kolektiv aj.). Nejen děti, i my dospělí - „velcí“ - často musíme nebo máme různým způsobem „poslouchat“.

Vita consecrata, čl. 92: Společně plnit Otcovu vůli
(zvýraznění jednotlivých částí textu je dílem naší redakce)

Śvědeckví Bohu zasvěcených osob žijících řeholním životem má zvláštní význam také svým rozměrem společenství, který patří k jeho podstatným znakům.

Bratrský život je privilegovaným místem poznávání a přijímání Boží vůle s cílem jejího společného uskutečňování v jednotě myslí i srdcí.

Poslušnost oživená láskou sjednocuje členy institutu, aby se - přes odlišnost obdarování a při ohledu na osobitost jednotlivců - podíleli na témže svědeckví a poslání. V prostředí Duchem svatým oduševněného bratrství žije každý člen ve velmi cenném dialogu s ostatními, aby skrze něj společně poznávali Otcovu vůli.

V osobě představeného všichni uznávají výraz Božího otcovství a vykonávání autority, která byla přijata od Boha ke službě rozlišování a budování společenství.

Život takového společenství je pak pro církev a společnost **důležitým znamením jednoty** vyrůstající - přes všechny rozdíly rasy, původu, jazyka a kultury - ze stejného povolání a společné vůle toto povolání naplnit.

V protikladu k duchu nesvornosti a rozdělení září autorita a poslušnost jako **znamení onoho jedinečného od Boha pocházejícího otcovství**, z Ducha zrozeného **bratrství, niterné svobody** toho, kdo důvěřuje v Boha navzdory lidským omezením všech těch, kteří Boha zastupují.

V této poslušnosti, kterou někteří přijímají jako životní pravidlo, lze zakusit a k prospěchu všech zvěstovat ono **blahoslavenství**, které Ježíš přislíbil těm, „kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho“ (Lk 11,28). A navíc ten, kdo zachovává poslušnost, má jistotu, že naplňuje opravdu **poslání**, že následuje Pána a nesetrvává jen ve svých přáních a touhách. Tak může zakoušet, že je veden Duchem Pána a že i uprostřed velkých obtíží je podpírán jeho pevnou rukou (srov. Sk 20,22n.).

Zpracovali P. Gorazd a P. Norbert O. Carm.

TEREZKA A OTCOVO MILOSRDENSTVÍ

Mons. Guy Gaucher

(Přepis přednášky z mezinárodního setkání uspořádaného společenstvím Blahoslavenství v roce 1996 v Liseux)

2. část - dokončení

Nejste-li příliš unaveni, ještě chvilku. Ještě kousíček teologie s Tomášem Akvinským. Když Tereška objevuje, že všechny Boží dokonalosti vidí skrze milosrdenství, říká přesně totéž, co velký teolog sv. Tomáš Akvinský (kterého ona nikdy nečetla - nebo ne moc. Cítuji jednoho dominikána, velkého vykladače Terešky, který říká: „Milosrdenství je jediná skutečnost, která může v sobě shrnout a osvětlit všechny ostatní aspekty křesťanského zjevení. Milosrdenství je syntézou celého křesťanského poselství.“) A právě na tomto tématu vybudovali svoji teologii Balthasar, de Lubac, Rahner a další velcí teologové.

Milosrdenství nás uvádí do největší hlubiny tajemství trojjediného Boha: tajemství Boha, který je především nezištnost, zdarma dávání lásky. My milujeme jeden druhého z nějakého důvodu: je krásná, inteligentní, půvabná atd., on je sympatický a tak podobně. Milujeme, protože... Ale Bůh nás nemiluje kvůli nějakému „protože“, ale prostě proto, že nás stvořil. Stvořil nás naprosto nezištně, a my existujeme. A právě ta nezištnost lásky se mezi námi dnes vytrácí. Za všechno se platí. Najít něco nezištného je těžké.

Tato milosrdná láska je principem všeho, celého vesmíru. My milujeme věci proto, že je vidíme jako dobré, že nás přitahují, protože se nám líbí. Ale Bůh činí věci dobrými tím, že je miluje, tím, že je tvoří! Sv. Tomáš ještě říká, že Boží všemohoucnost se projevuje především tím, že Bůh odpouští a prokazuje milosrdenství. Říká, že odpouští lidem, slitovává se nad nimi, je větší dílo než stvoření světa. Uvědomte si to trochu...

Stvořený svět není dílem špatným. V tomto úžasném stvoření byl jakoby červ v ovoci. Nevložil jej tam člověk, nýbrž protivník, satan, který není bohem. Je stvořenou duchovní bytostí a vnesl do stvoření paniku a chaos tím, že přelstil Adama a Evu. Tak je v tvorstvu cosi poničeného. Bible na několik místech napovídá, že když nějaký hrnčír něco vytvoří a nepovede se mu to, má tendenci to rozbít a říci si: „Co se dá dělat!“ Bůh však nic nerozbíjí, nýbrž to, co není dobré, mnohem podivuhodnějším způsobem opraví.

Dříve, před koncilím, se kněz ve mši svaté při přípravě darů modlil tiše (takže ho nikdo neslyšel) a nadto latinsky modlitbu, v níž říkal: „Bože, tys obdivuhodně stvořil a ještě obdivuhodněji obnovil člověka v jeho důstoj-

nosti (tím, žes nám poslal svého Syna)...“ Tato modlitba se vytratila. Bohu díky můžeme její myšlenku najít ještě přinejmenším ve velikonoční vigílii. V chvalo zpěvu Exultet (který zpravidla pronáší jáhen) se zpívá: „Ó šťastná vina, pro kterou přišel Vykupitel tak vznešený a veliký!“ To je nejodvážnější a nejneuvěřitelnější věta z celé katolické liturgie: „Šťastná vina, pro kterou přišel Vykupitel tak vznešený a veliký!“

To neznamená: „Tak tedy hřešme, vždyť nejde o nic světoborného, všechno dobře dopadne, Bůh je milosrdný...“ - ne, tak to není. Tady jde o prožitek marnotratného syna: „Kdybych neodešel a nebyl se vrátil, nikdy bych nepoznal otce a jeho milosrdenství. Šťastná vina, která mi dala poznat lásku mého otce!“ Zatímco bratr, který je supersprávný, který vždycky dělá, co má, vždy je na svém místě - naprosto bezúhonný, ten se při návratu svého bratra strašně rozhněvá a osopuje se: „Co ty tady děláš?“ a otci vyčítá: „Nikdy jsi mi nic nedal - to je přece ostuda!“ Ten nikdy nepochopil ani lásku svého otce, ani lásku svého bratra. A přesto přebýval v téměř domě. Též Maří Magdaléna poznala lásku skrze svůj hřích. To neznamená, že máme hřešit pro potěšení. Znamená to, že hřích může být cestou k poznání lásky. Když jsme všechno ztratili, můžeme znovu najít lásku. Tedy, jak říká sv. Tomáš, odpouštět lidem je mnohem víc než stvořit svět. A když se zpovídáte, ve zpovědi jste znovustvořeni v prvotní nevinosti, a to ještě více než Adam a Eva v ráji před hříchem.

Svatost smíření je věc vážná, ale i podivuhodná. Je to důležitý úkon milosrdenství, kterým jsme znovu tvořeni. Ke kněžským radostem (- a jsou takové radosti; když mluvíme o těžkostech kněžského stavu, nesmíme zapomínat na kněžské radosti) patří, když vidíte někoho, kdo byl úplně na dně, v naprosté beznaději, jak Pánovým odpuštěním znovu ožívá, odchází proměněný... Měl jsem jednoho přítele kněze, který říkal, že nechápe, proč vedle zpovědnice není bar. Aby se tam odpuštění oslavilo a abychom se společně radovali... Přesto jsou lidé, kteří říkají: „Ano, Bůh je spravedlivý, samozřejmě; ale někdy se nám v bibli jeví jako spravedlnost nelítostná, jako soudce, který ti říká: ‚Dej si do pořádku své věci - nedostaneš se z toho, dokud nezaplatíš do posledního haléře všechnu svoji zlobu!‘ Je tedy Bůh milosrdenství nebo spravedlnost?“

Tereška objevila, že milosrdenství je vyšší spravedlnost, nekonečně vyšší než lidská spravedlnost. Tereška také řekla s Tomášem, že milosrdenství a spravedlnost se vlastně dokonale doplňují a shodují. Když se dívám na druhého jako na jiného, je to spravedlivé, ale když nahlížím na druhého jako na sebe samého, to je milosrdenství. A Bůh se na nás nikdy nedívá jako na někoho jiného, protože my jsme jeho součástí. Vždy se na nás dívá tak, že miluje skrze nás sám sebe v Nejsvětější Trojici.

Tereška tedy říká, že my sami si volíme buď spravedlnost, nebo milosrdenství. Jednoho dne řekla Tereška při rekreaci velmi odvážně staré sestře Febronii, která za každou cenu hájila Boží spravedlnost: „Matko, chcete

Boží spravedlnost, tak ji budete mít. Protože od Boha dostáváme tolik, kolik doufáme. A já budu mít milosrdenství.“¹ A tím byl rozhovor skončen.

A takto Tereška v dopise P. Roullandovi vlastně končí tu debatu o milosrdenství a o spravedlnosti:

„... Bude záležet na nás, jakým pohledem se díváme na Boha. Jestli podezíráme Otce, že je stále ve střehu a číhá, aby nás potrestal, nebo zda v něm vidíme Otce marnotratného syna, který nás očekává a běží nám naproti.

Vím, že musíme být zcela čistí, abychom se mohli objevit před Bohem veškeré svatosti, vím však též, že Pán je nekonečně spravedlivý a že tato spravedlnost, jež děsí tolik duší, je předmětem mé radosti a důvěry. Být spravedlivý není jen být přísný a trestat viníky, ale je to i rozpoznání dobrých úmyslů a odměna ctností. Já očekávám právě tolik od spravedlnosti dobrého Boha jako od jeho milosrdenství. Právě proto, že je spravedlivý, má soucit a je plný lásky, zdoluhavý v trestání a překypující milosrdenstvím, je i milosrdný, protože zná naši slabost a pamatuje, že jsme jen prach. Tak jako se slitovává otec nad syny, slitovává se Hospodin nad těmi, kdo se ho bojí...² Toto je to, co si myslím o milosrdenství. Nechápu duše, které se tak moc obávají velmi laskavého a něžného přítele - otce.“³

„Otcem veškerého milosrdenství“ nazývá Boha svatý Pavel (2 Kor 1,3). Otec otcovství by bylo kratší. Ale otcovství má v tomto století špatnou reputaci. Filozofové nám říkají, že jsme zabili otce, otcovství. Otce na nebi, Boha, a v květnu 68 jsme pozabíjeli i otce pozemské. Existuje mnoho literatury, která o tom mluví. Vlastně hledáme otce. I Jo Croissant⁴ o tom psala, a není sama. Jeden psycholog napsal knihu: „Když chybí otec, je nepodařený i syn.“ V názvu knihy je obsaženo všechno. Dokonce i feministky teď hledají otce. Jinak lze slyšet také: „Chci dítě, nepotřebuji otce.“ A psychologové říkají, že dítě roste ve své svobodě a lásce díky své matce, ale i otci... To vše je dobře známo. Je pravda, že lidské otcovství, jako všechno lidské, obsahuje plno stínů: byli a jsou špatní otcové, otcové autoritářští, otcové bez lásky.

Až mi vlasy vstávají na hlavě, když vzpomenu na řeholní sestru, která ve svých šedesáti letech měla problémy psychického rázu, a když jsme spolu mluvili, řekla mi: „V naší rodině mě můj otec nikdy neobjal.“ Ptal jsem se jí proč. „To se nedělalo.“ Kde je tu láska, kde je tu něha, která by svědčila o otcově dobrotě? Aby se žena dobře utvářela ve svém ženství a ve své lásce, s níž pak bude žít se svým mužem, je skutečně velmi důležitý vztah mezi otcem a dcerou... To vše je velice dobře známo. Může být otec bez lásky i otec, který už není otcem, spíš kámošem... Vždyť se zeptejte mladých lidí

1) Srov. P. Descouvemont - H. Nils Loose, *Terezie a Lisieux*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, str. 186.

2) Ž 103, verše 8, 14 a 13. Srov. i AS 17 a 157.

3) LT 226 z 9.5.1897.

4) Manželka Efraima Croissant, zakladatele Komunity blahoslavenství.

na to, jaké mají otce: buď sedí před televizí, nebo je to velký šéf, který je stále pryč a není s dětmi.

Takže otcovství bylo velmi poznamenáno, ale nejen toto nám chybí, chybí nám i duchovní otcové. Kněží často říkají: „Já nejsem duchovní otec, vždyť v samotném evangeliu je psáno: ‚Nikoho nenazývejte svým otcem, vždyť máte jednoho nebeského Otce‘ - tak já se držím evangelia...“ (V evangeliu není napsáno: Dávejte si říkat „ctihodný otče“, to je pravda.) Ale sv. Pavel říká, že každé otcovství přichází od Boha, od Boha Otce (Ef 3,14). A tak otcovství nás kněží není naše otcovství, je to výraz otcovství Božího. A když je nevykonáváme, co řekne Pán svým dětem? Není však třeba mít strach. I duchovní mateřství je realitou stejně jako duchovní otcovství. Ta realita však může být pokřivená, například když duchovní otec zneužívá svého postavení, když kněz chce příliš dirigovat a do všeho se cpe. Pak už nevede duše. My jsme tu od toho, aby je vedl a usměrňoval Duch svatý. Potřebujeme tedy všichni znovu objevit toto duchovní otcovství a otcovství Boží, které objevila Tereška, a to bez nejmenší *podezřivosti* vůči Otci.

Ano, Bůh je dobrý... „My víme, otče, že je dobrý, ale stejně: podívejte se, co všechno se dnes děje...“ Ano, to já vím, také mám televizi a čtu noviny. Ale co je to za odvážnou důvěru a dětskou lásku k Otci, když máme hluboko v srdci neustálé podezření, že vlastně i v Otci je zlo a že Otec je tak či onak stále Père Fouettard,⁵ který nás hodlá jen otravovat.

Vím, že Tereška využila pozitivní obraz otcovství ze svého dětství a že naše představy o Bohu Otci závisují na tom, jaký byl náš otec (který byl dobrý či průměrný, nestačil na svou roli nebo vůbec chyběl...), ale Bůh je nad každý náš obraz. Ona tedy měla pozitivní obraz o otci. Když chtěla vědět, jak se modlí svatí, dívala se na svého otce. A navíc pan Martin měl vousy, byl velký a krásný (všeobecně patří k představě Boha Otce vousy, tak jako je měl pan Martin).

Toto pozitivní otcovství, jak o tom nakonec píše bratr Efraim⁶ ve své knize o svatém Josefovi, se vyznačuje tím, že otec se zabývá svými dětmi. U Martinů neměli televizi (nemám nic proti televizi), však tehdy ani nebyla. Měli tedy čas spolu hovořit, bavit se, pan Martin dělal dětem hračky, povídal si s nimi před spaním, četl jim, zpíval s nimi písničky, modlil se s nimi, bral je na ryby, přinášel jim dárečky - takové laciné, ale bylo to milé. V této rodině se otcovství prožívalo opravdu naplno. Je jisté, že otcovství bylo zničeno, když byl pan Martin zavřený na psychiatrii v Caen, když se mu zatemnil rozum. Tereška však ani tehdy neztratila pozitivní pohled na otce, protože v něm objevuje trpícího Krista (Iz 53).

Vidí, že i Boží otcovství trpí ve svém synu skrze tu zkoušku, skrze to velké utrpení. Tato jakoby krize otcovství v době nemoci jejího otce jí vlastně

pomohla ještě hlouběji objevit Boží otcovství a až do konce jejího života se v ní nikdy nezrodilo nějaké podezření vůči nebeskému Otci. Viděla v něm jen milosrdenství. Tak jako Ježíš, i ona se odvážila nazvat svého Otce: „Abba“, „Tatínku“. Je to dětské aramejské slovo - v Libanonu, Iráku, Sýrii tak děti stále ještě volají familiárně na své otce: tati, abba. To je i cesta duchovního dětství: žít ve vztahu k Otci jako dítě, které může volat: „Tati!“ Které dítě říkalo „Abba“ nebeskému Otci? Ježíš. Vlastně ona malá cesta, to je skutečné následování Krista. Ježíš žil jen pro svého Otce, jako malé dítě. Nikdy neměl vůči svému Otci nejmenší stín podezření - ani při svém umučení. Nikdy se nedíval na Otce tak, jako by Otec po něm chtěl: „No, víš, můj Synu, musíš zemřít, abych si vybil svou zlost, abych se spravedlivě smířil s lidmi...“ Celá Trojice se vydala na tuto neuvěřitelnou cestu lásky: přišla na zem, vydává se všanc nenávisti a hříchu lidí, aby je vykoupila láskou - holýma rukama, nikoli metáním hromů a blesků na hříšníky. Všemohoucí Otec není filmový Rambo. Otce vidíme v milosrdném Ježíši.

Posláním Terešky je zjevit světu milosrdenství. Znovu nám v našem dvacátém, brzy jednadvacátém století, opakuje, že to, co nejvíc potřebujeme - vždy a všude, ať už v životě osobním, společenském či rodinném - je především milosrdenství. Potřebujeme především milosrdnou lásku, protože jsme-li omilostněni, milovaní a je-li nám odpuštěno, i my sami budeme svědky milosrdenství a budeme blaženi. „Blahoslavení milosrdní...“ (Mat 5,7) a „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (Lk 6,36). Toto je jediné svědectví, které mohou křesťané přinést tomuto světu plnému nepokoje, boje, násilí, napětí. Toto je jediné pravé svědectví: zkušenost milosrdenství. Je velmi zajímavé, že ministr Xavier Manuelli, který měl na starost humanitární činnost v Bosně i jinde, řekl v interview: „To, v co teď doufám, je milosrdenství.“

A Jan Pavel II. nám znovu opakoval, že všechno v našem životě je zahrnuto v milosrdenství. Ano, v milosrdenství je shrnuto všechno. Proto tedy Terežčino odevzdání se Milosrdné lásce není jenom nějakou modlitbičkou mezi jinými, ale představuje vrchol jejího života. Jde o nejdůležitější úkon, jaký kdy vykonala, a měl ohromný dopad na její život. Právě tímto končí první díl jejího rukopisu (A).

„Milovaná matko, nemohu zpívat po tolika milostech se žalmistou: ‘Děkujte Pánu, že je dobrotivý, navěky jeho MILOSRDENSTVÍ’? Zdá se mi, že kdyby všichni tvorové měli tytéž milosti jako já, nikdo by se Pána Boha nebál, ale že by byl šíleně milován a že žádná duše by ho nechtěla zarmoutit, ale ne ze strachu, nýbrž z lásky...“ (AS 171)

Přestože milosrdenství není nějaké dobráctví, není tím řečeno, že se všechno smazává. Milosrdenství je náročné, protože chce dobro toho, koho miluje.

„Přesto chápu, že všechny duše si nemohou být podobné.

Musí existovat různé druhy, aby byla zvlášť uctívána každá Boží dokonalost. Mně dal své nekonečné milosrdenství a skrze ně nazírám a uctívám ostatní

5) Doprovází sv. Mikuláše.

6) Zakladatel komunity Blahoslavenství.

božské dokonalosti!... Tehdy se mi ukazuje, že všechny září *láskou*, ano zdá se mi, že i spravedlnost je oděna láskou (a snad ještě víc než která jiná vlastnost)... Jaká sladká radost je v pomýšlení, že Pán Bůh je *spravedlivý*, to znamená, že bere v úvahu naše slabosti, že dokonale zná křehkost naší přirozenosti! Čeho bych se tedy měla bát? Když nekonečně spravedlivý Bůh odpustil tak dobrotivě všechny viny marnotratného syna, nemá být spravedlivý také ke mně, která 'jsem pořád s Ním'?...“ (Tamtéž.)

Pokračuje větami o tom, jak se odevzdala lásce, a uzavírá:

„Má milovaná matko, vy jste mi dovolila obětovat se takto Pánu Bohu, vy víte, jaké řeky nebo spíš oceán milostí zaplavil mou duši... Zdá se mi, že od toho šťastného dne *Láska* mě proniká a obklopuje, zdá se mi, že v každém okamžiku mě tato *milosrdná láska* obnovuje, očišťuje mou duši a nenechává v ní ani stopu hříchu...“ (o tom mluvil Daniel Ange a říkal: „Ano, Terezko! „Obnovuje“ - obnova... Ano, Terezka je *obnovená*!) „... očišťuje mou duši a nenechává v ní ani stopu hříchu...“ (...)

Jak sladká je cesta lásky!... (...) Hled'te, má milovaná matko, toto je všechno, co vám mohu říci o životě vaší malé Terezie. (...) Jak skončí tento 'příběh malé bílé květiny'? (...) Nevím to,“ (my to víme) „ale jsem si jista, že ji stále bude doprovázet Boží milosrdenství...“ (...) Navěky bude zpívat (...) stále novou píseň lásky...“ (AS 172-173.)

A to přejí nám všem: abychom s milostí Boží znovu objevili - a nejen svým rozumem -, že Otec není než milosrdná láska a že my všichni jsme osobně i jako celá církev povolání, abychom navěky opěvovali Pánovo milosrdenství.

(Přepis nahrávky simultánního překladu s použitím francouzského originálu nahrávky upravila Hermína Lachmanová)

HLUBINA BOŽÍ SLÁVY

P. Ctirad Vojtěch Pospíšil, OFM

Když jsem jako mladý chlapec stál spolu se svou velmi zbožnou maminkou před soškou milostného Jezulátka, nemohl jsem se ubránit rozporuplným pocitům. Barokní princátka oděné nádhernými šaty a obtížené odznaky královské důstojnosti mi rozhodně nepřipomínalo Božího Syna, který se narodil jako chudý a nezajištěný kdesi ve stáji na okraji velkých světových dějin.

Navíc neblahá zkušenost se světskou mocí totalitního režimu v mých očích ještě více diskreditovala milostnou sošku v císařských šatečkách. Ponížená a pronásledovaná církev zbavená přihlouplého sebeoslavování a sebezdůrazňování mi byla mnohem sympatičtější a také na mne působila daleko

věrohodněji než nabubřelý barokní církevní triumfalismus spojovaný s honosností panovnického domu. Jaký div, že daleko bližší a srozumitelnější mi bylo dítě Ježíš podle Františkova pojetí z Greccia.

Po řadě let jsem se jakoby zázrakem ocitnul na studiích v Římě, kde mne zaujala teologie kříže. Jeden z kursů, který jsem si vybral, měl za námět podrobný rozbor toho, co říká o Ježíšově ukřižování evangelista Jan. Rozhodně není nezajímavé, že tento okamžik hanby, úděsného ponížení a potupy (Žid 12,3) je líčen v jeho podání jako intronizace eschatologického krále. Ve dvou kapitolách věnovaných utrpení Páně se slovo „král“ ozve celkem dvanáctkrát. Zatímco ostatní spisy Nového zákona hovoří o Ježíšově povýšení v souvislosti s jeho vzkříšením a nanebevstoupením (např. Flp 2,9-11), v souvislosti s tím, že nyní sedí jako panovník po pravici Boha Otce (např. Mk 16,19), pro Učedníka, jehož měl Mistr ve zvláštní oblibě, Ježíšovo povýšení - intronizace nastane již v hodině ukřižování (srov. Jan 3,14; 12,32).

Mnohé napovídá i skutečnost, jakým způsobem Jan popisuje scénu Ježíšovy korunovace trním (srov. Jan 19,1n.). Nikde se například neříká, že by Ježíš odložil purpurový plášť, a tak má vnímavý čtenář dojem, jako kdyby Galilejský vystupoval na Golgotu oděn královským hávem. Když čteme sedmáctý verš devatenácté kapitoly v řečtině, nalezneme tam nezvyklý obrat, který můžeme v češtině vyjádřit tak, že Ježíš si nesl kříž pro sebe. Nenesl jej tedy jako každý jiný odsouzenec na smrt, ale jako král, který se honosí odznakem své moci. Tomáš Akvinský ve svém komentáři k Janovu evangelii říká: „Kristus nese kříž jako král své žezlo, jako znamení své slávy, své univerzální suverenity. ... Nese jej stejně, jako válečník svoji vítěznou trofej“ (Super Ioannem, Torino 1952, str. 2414).

Oči kontemplativního člověka tedy směřjí zahlédnout v hlubině úděsného ponížení motivovaného nesmírnou láskou a synovskou poslušností pravou míru nevýslovné slávy. Konec konců i svět umí obdivovat ty, kdo překonali na cestě k vítězství nesmírné obtíže a hrůzu vzbuzující rizika. Míra ponížení vztažena k následnému povýšení je pravou hlubinou slávy, tak tomu rozumí například Bonaventura. Vždyť si stačí uvědomit, že Boží Syn vystoupil stejně „vysoko“, jako předtím „hluboko“ sestoupil.

Slávu tedy lze měřit jakoby „zdola“ či ode „dna“. Bůh se může zříci z lásky k člověku oné záře, která je člověku naprosto nepřístupná. Může se jakoby vysvléci z hávu své slávy (srov. Flp 2,6-7; Jan 13,1n.). Nicméně i v tom se zcela paradoxně projevuje jeho úchvatná velebnost, tentokrát nahá a bez obvyklých atributů, ty však nejsou podstatou oné slávy, totožné s láskou a samotným nestvořeným bytím. Ponížení - povýšení Ukřižovaného odhaluje pravou hlubinu osobní identity Božího Syna (srov. Mk 15,39).

Dobrovolnému sebevydání Ježíše z Nazareta, a to je lidský úkon synovské poslušnosti vtěleného Syna, předchází sebevydání a dobrovolné ponížení Božího Syna při vtělení. I zde tedy smíme nahlížet očima kontemplace velebnost nahé Boží slávy v poníženosti bezbranného a na druhých závislé-

ho dětství. Tatáž logika lásky odhaluje podle janovského vzorce královskou důstojnost Novorozence. Proto také onen Hošík oblečený královským hávem Boží lásky, jež se nezalekne ani té nejúděsnější lidské bídě, lidské bolesti, ba ani lidské nevěry a lidského hříchu. Proto onen Chlapec obtížený královskými insigniemi utrpení schopného lidství (srov. Řím 8,3). Ne každý z nás je schopen vidět očima kontemplace v hloubce ponížení paradoxní projev všemoci milujícího Boha a propastnou míru jeho slávy. Milostná soška Jezulátka nám v tom chce pomoci obdobně jako ikona Ukřižovaného - Oslaveného, jak ji vidíme v Assisi. Je to slavný kříž z kostela sv. Damiána, před nímž se František tak vroucně modlil a z něhož k němu podle legendy Kristus promluvil. Dnes tento kříž nalezneme v assiském kostele svatě Kláry. Mezi Jezulátkem z Greccia a pražskou milostnou soškou je tedy v podstatě stejný rozdíl, jako mezi popisem utrpení Páně podle Marka a podle Jana. Oba pohledy jsou správné, pravdivé a mají týž cíl: Pohnout naše nitro k souznění s pulsem milujícího srdce Božího Syna.

DOBŘE JITRO!

MODLITBA V PRVNÍCH CHVÍLÍCH PO PROCITNUTÍ

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

„Když se ráno proboužím, andělé nade mnou bdí, můj Pane...“ zpívá zvesela jedna oblíbená „ukazovací“ písnička. A dál je v ní řeč o tom, že andělé nad každým z nás bdí, když se umýváme, snídáme, jdeme do školy, po celý den. Ano, od samého našeho procitnutí nás provází Boží péče, nebo spíše: provází nás i v noci, ale hned od procitnutí na to můžeme pomyslet. Nicméně zkušenost generací křesťanů svědčí, že právě okamžiky po probuzení mají i svá pokušení.

V roce 1994 vyšla v nakladatelství Cesta knížka kardinála Martiniho nazvaná *Vytrvali jste se mnou v mých zkouškách (Úvahy o Jóbovi)* a podle mého soudu trochu unikla pozornosti širšího okruhu čtenářů. Jde o přepis duchovních cvičení, která měl otec kardinál s kněžími. V jednom z exercičních zamyšlení uvádí velmi cenné myšlenky o potíži, která trápí většinu z nás a kterou on pojmenovává výstižně: neuspořádanost mysli.

Každý člověk je vystaven této spouště obtížných a protikladných myšlenek, které ho jako paraziti, kobylky nebo komáři obletují a brání mu, aby se věnoval tomu, co je jeho základní povinností. Ti, kteří se o duchovní život nepokoušejí, si toho nevšimají a žijí z dojmů, z četby, z novin, z poslouchání zvuků, hluků, televize, přecházejí od jedné takovéto věci ke druhé v ustavičném víru představ fantazie a žádostí. Co uviděli, hned zapomenou pro to, co

uvidí za chvíli, zrovna tak jako ten, kdo se dívá na jeden televizní pořad za druhým, zůstává pořad pod vlivem určitého vzrušení.

Neuspořádanost mysli je, můžeme říci, stálou životní situací, i když si ji neuvědomujeme. Uvědomíme si ji, když se začneme ztišovat, pravidelně meditovat: pak na nás útočí houf zbytečných, marných a neuspořádaných myšlenek a boj s nimi se může stát skutečným martyriem, skutečným pokáním, které dokáže nahradit tolik jiných vnějších pokání.¹

A jako tento popis roztěkanosti, rozptýlenosti a neschopnosti se usebrat výtečně odpovídá naší vlastní zkušenosti, stejně dáváme za pravdu i z něj vyvozenému poučení:

Zápas s neuspořádaností mysli je jedna z nejdůležitějších činností pro toho, kdo chce poslouchat Boha a plně se odevzdat jeho působení.²

Když otec kardinál ličí některé konkrétní způsoby neposlušnosti mysli, uvádí výslovně, že kritickou dobou pro uspořádání mysli jsou - mimo jiné - i ranní chvíle.

Takový je okruh těchto myšlenek: vypadají celkem nevinně, vyplňují první ranní hodiny, když se člověk budí, přepadají nás v době, kdy nejsme příliš zaneprázdněni, a v mžiku vtrhnou do naší mysli takovým způsobem, že když se dáme znovu do práce, cítíme se smutní, skleslí a slabí, aniž víme proč. Ve skutečnosti jsme je pozorně neukáznili, nezastavili jsme je; a tak nás podvědomě prostoupilo jakési nadšení nebo nelibost, jakýsi elán nebo deprese nebo vztek na nás samé či na druhé, a my jsme je pak pěstovali. (...)

Objevení tohoto složitého vnitřního světa je součástí duchovní cesty a vede nás k tomu, abychom zahájili ustavičný a velmi naléhavý zápas.³ Bdělost, rozlišování myšlenek a boj proti špatným myšlenkám, neřestem a vášním jsou důležitými oblastmi zkušenosti a nauky prvních mnichů a otců pouště.⁴ Nezbytnosti takového vnitřního zápasu si byl vědom i jeruzalémský patriarcha sv. Albert († 1214). Proto v pravidlech, která napsal pro první karmelitány a která se pak stala řeholí Karmelu, cituje slova Písma: „Život na zemi je zkouška“ (Job 7,1 - dle Vulgáty) a „všichni, kdo chtějí zbožně žít, trpí pronásledováním“ (2 Tim 3,12) a zahajuje takto samostatnou kapitolu řehole, vyzývající k bdělosti a k duchovnímu boji - v důkladném oděni plnou Boží zbrojí (opět s bohatým zázemím ve výroci Písma). Tím

1) Cesta, Brno 1994, str. 79-80.

2) *Tamtéž*, str. 80.

3) *Tamtéž*, str. 81-82.

4) Srov. A. Grün, *Jak zacházet se zlým*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1995, a nejnověji M. Ancilla, *Ve škole otců pouště*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999 (zvl. str. 28-45).

natrvalo předkládá i nám téma pro otce a mnichy křesťanského starověku tolik důležité.

Aby podal návod, jak naši mysl od rušivých vlivů očišťovat, cituje ve zmíněné knize kardinál Martini mnicha Evagria. Tento vzdělaný a zkušený učitel výstižně vylíčil proces, jímž dochází k „zakalení“ našeho nitra. Evagrioovo varování popisuje právě pokušení, které přichází v ranní době:⁵

Existuje logismos, nazývaný tulák (poutník), který k bratřím přistupuje hlavně za úsvitu: vodí mysl z jednoho města do druhého, od vsi ke vsi a od domu k domu. Ona se přitom zpočátku prostě dává do řeči s druhými. Pak se s někým známým zapovídá hodně dlouho, ničí (dosl.: rozkládá - až ve smyslu hniloby, tlení) svůj stav přiměřeně kvalitě těch, s nimiž se setká, a krůček za krůčkem se vzdaluje od vědomí Boha (= Boží přítomnosti) a ctnosti a zapomíná na své povolání a slib.

Je tedy třeba, aby se ten, kdo se vzdálil světu, díval na tohoto démona a pozoroval, odkud přichází a kde se zastaví (usedne, dotírá, přilepí se, vetře se - použité slovo má všechny tyto významy). Protože on celý okruh této pouti nepodniká pro nic za nic nebo náhodou. Ale dělá to s úmyslem rozvrátit vnitřní stav anachorety (poustevníka), aby tak mysl, rozpálena tím vším, opíla mnoha rozmluvami, v tu chvíli podlehla démonu smilstva nebo hněvu či smutku,⁶ které nejvíce poškozují průzračnost (čistota, prostupnost pro světlo, jasnost) jejího vnitřního stavu (složení, její stavby, tvárnosti).

V této chvíli mi dovozte malé odbočení od našeho tématu. Když jsme připravovali právě uvedený překlad, zaujal mne i předchozí odstavec Evagrioova spisu, pojednávající o rozlišování myšlenek. Je velmi důležité rozpoznat, zda myšlenka, která zaplňuje moje nitro, pochází jen z mé mysli nebo je vnuknutím Božím (andělským) či démonským. Podle toho k ní totiž pak zaujmu postoj. Evagrius tedy napsal:

Jak jsme poznali dlouhodobým pozorováním, mezi myšlenkami andělskými, lidskými, a těmi, které pocházejí od démonů, je tento rozdíl: Andělské se snaží poznat podstatu věcí a vyzkoumat jejich duchovní význam, jako například za jakým účelem bylo stvořeno zlato a kvůli čemu je rozseto v podobě písku někde v hlubinách země a získává se s velkými obtížemi a námahou. Jak to, že nalezené se promývá vodou, vydává se ohni a potom je předáno rukám umělců, kteří z něho dělají svíce pro stánek, kadidelnici, kalichy a nádoby (2 Kron 4,21), ze kterých - milostí našeho Spasitele - nepije už

5) S laskavou pomocí P. Michaela Špačka jsme se pokusili o nový překlad Evagrioova textu s přihlédnutím k italskému a ruskému překladu Filokalí. Nevyhýbáme se hromadění různých možností překladu jednotlivých slov, případně i vysvětlující poznámce, jde nám o co nejdůkladnější porozumění smyslu.

6) Zde jmenuje tři z osmi hlavních logismů (což je Evagriův katalog osmi kategorií pokušení, z něhož se v západní tradici později zformoval seznam sedmi hlavních hříchů).

král babylónský (Dan 5,3). Kleofáš si z těchto tajemství odnáší hořící srdce (Lk 24,32).

Démonská myšlenka toto neví a nerozumí tomu, pouze nestydatě ponouká ke zmocňování se (získávání, vlastnění, hromadění, dobývání, chtivosti) smysly vnímatelného zlata a předpovídá požitek a slávu, které z toho pramení.

A lidská myšlenka neusiluje o to, aby se zlato zmocnila, ani se nepídí po tom, čeho je zlato symbolem, ale vnáší do mysli pouze prostý obraz, bez vášně nebo žádostivosti.

Podobné rozlišení je třeba říci i o jiných předmětech, když bude člověk vnitřně (dosl. skrytě) používat rozum podle tohoto pravidla.

Z těchto vět je zřejmé, jak odlišnou podobu může nabýt náš život, podle myšlenek, kterým dáme ve svém srdci prostor: můžeme být lidmi kontemplace, hluboké úcty a lásky vůči Bohu i stvoření, nebo můžeme být lidmi kořistnými, věčně nespokojenými a násilnickými, nebo můžeme žít tupě, bezobsažně a jen ze svých sil.

Vraťme se nyní k našemu zamyšlení o pozvedání mysli k Bohu v ranním čase. Poznali jsme, že první okamžiky dne jsou velmi důležité: můžeme se s myslí očištěnou spánkem hned obrátit k Pánu, nebo nebdělostí či nemoudrostí můžeme do svého srdce vpustit a nechat v sobě vládnout kdedo, přičemž později prohlásíme, že jsme jaksi „vstali špatnou nohou napřed“.

Ale připojme ještě několik myšlenek na doplnění. S větším porozuměním si teď všímáme toho, jak vytrvale klade asketická tradice církve důraz na ranní rozjímání (tedy že máme co možná rozjímát v ranním čase, i za cenu různých osobních obětí, jež s tím mohou pro nás souviset) a na mlčení během noci, které začíná po večerní modlitbě a trvá až do skončení modliteb ranních, ba někdy je dokonce prodloužováno ještě dále do dopoledne. To se týká samozřejmě především prostředí řeholních komunit, ale v moudře upravené podobě to bývalo a je vždy přejímáno i jednotlivými osobami „ve světě“ - podle možností každého jednotlivého člověka.

Co do podstaty tu vždy jde o záměrný „půst vjemů“, který pak umožní snáze se spojit s Bohem prostřednictvím modlitby. Přeneseno přímo do dnešního praktického života to může znamenat: musím ostražitě zvážit, kdy poprvé nechám ve svém dni zaznít rozhlasový přijímač či dokonce televizor, kdy poprvé sáhnou po novinách či tak důmyslně lákavých časopisech s pestrými obálkami i obsahem. Jinak se mi totiž může snadno stát, že Evagrioovu „tulákovi“ přímo skočím do náruče, a přitom „jsem to nemyslel špatně...“ Své případné následné snaze o modlitbu tím hodně nešikovně „pouštím žilou“. A podobně bych si měl více hlídat, kdy a jakým dialogem (či monologem!) naopak já vstupuji do rodícího se dne svého bližního.

Velký důraz tradiční praxe zbožnosti na ranní modlitbu se ovšem týká spíše ranní doby v širším smyslu - nejen těch chvil hned po probuzení. Svůj vliv

tu měl jistě i někdejší životní styl a antický pořádek dne, který vůbec kladl těžiště dne právě do jitřních a ranních hodin. Přirozenou psychologickou příhodnost ranní doby pro rozjímání vysvětluje karmelitán P. Jan Brenninger takto: „Ranní doba je pro mediaci nejvhodnější proto, že tehdy bývá duch nejklidnější a snadno jej lze zaměřit na určitou věc. Nadto je obvyklé stanovit meditaci na onu dobu proto, poněvadž tak se dobře zaměří k Bohu dílo celého dne.“⁷

Nahlédněme také alespoň kratičce do Písma svatého Starého zákona. K verši žalmu: „...až procitnu (Hospodine), nasytím se pohledem na tebe,“ (Ž 17,15 - překlad Dr. Bognera) doplňuje Jeruzalémská bible poznámku: „Hodina ranního probuzení je privilegovanou chvílí pro projevy Boží štědrosti.“⁸ Toto tvrzení je pro nás v souvislosti všeho, co jsme dosud řekli, velmi zajímavé. Poznámka pokračuje dále: „Je to také čas spravedlnosti.“ Toto je dvojí základní charakteristika starozákonního pohledu na ranní čas. K ní je přidáno vysvětlení: „Jitřenka a světlo symbolizují spásu. Večer a tma naopak symbolizují zkoušku a neštěstí.“⁹

Když si ovšem procházím příslušná místa Starého zákona, na která přitom Jeruzalémská bible odkazuje, vyjádřil bych svůj celkový dojem trochu odlišně. Podle mého přesvědčení lze smýšlení žalmistovo shrnout takto:

- Ráno je počátkem nového stavu věcí (najednou je tomu jinak než dosud, než ještě předchozího večera).
 - Tento nový počátek je žalmistou (a každým věřícím) toužebně vyhlížen, úpěnlivě vyprošován.
 - Očekávaný nový stav věcí (a konec starého) je Božím dílem.
 - Děje-li se něco od samotného jitra, je to pevné a trvalé.
 - Jsou-li věci nové od samotného jitra (změna se odehrála nepozorována lidským zrakem v noci) je to dokladem svrchovanosti Boží moci a zárukou, že tento nový stav věcí bude trvalým, spolehlivým!
- (Přičemž pro to, čemu já říkám amatérsky „nový stav věcí“, pro to má ovšem Písmo výraz speciální, který nám možná trochu zevšedněl: spása.)
- Jako situace tomuto nejpodobnější se nám mohou vybavit různé lidové nebo domácí zvyky, jejichž jádro spočívá v tom, že děti ráno po probuzení nacházejí za oknem dárečky, a nebo prostě ono první bělostné zasněžené ráno nadcházející zimy. Ráno jako čas radostného překvapení...
- Uvedme tedy některé citace Písma:

RÁNO JE DOBOU VYHLÍŽENOU

Ž 130,6:

Má duše vyhlíží Panovníka více než strážní jitra, když drží stráž k jitra.

7) *Directorium carmelitanum vitae spiritualis*, Typis polyglotis vaticanis, 1940, str. 364.

8) *Jeruzalémská bible. Žalmy*, Krystal OP, Praha 1998.

9) *Tamtéž*.

Ž 57,9:

(po úpěnlivém nářku zní najednou píseň důvěry a chvály:)
Probud' se už, harfo a citero, ať jitřenku vzbudím!

RÁNO JE DOBOU NOVÉHO POŘÁDKU VĚCÍ

Ž 73,20:

Jako snem po procitnutí, Panovníku, pohrdneš jejich přeludem, až se vzbudíš. (ráno jako čas odvržení starého, špatného)

Ž 30,6:

Večer se uhostí pláč, a ráno všechno plesá.
(ráno je doba probuzení do nového stavu věcí)

RÁNO JE DOBOU PROJEVENÍ NEBO POZNÁNÍ SPÁSNÝCH SKUTKŮ BOŽÍCH

Ž 49,15:

Ženou se jak ovce do podsvětí, sama smrt je pase.
Zrána je pošlapou lidé přímí...

Ž 143,8:

Ohlas mi zrána své milosrdenství, neboť doufám v tebe.

TO, CO ZAČÍNÁ HNED RÁNO, JE PEVNÉ A TRVALÉ

- ať už jde o dlouhodobý úděl člověka:

Ž 73,14:

Každý den se na mě sypou rány, každé ráno bývám trestán.
Job 7,18

(Co je člověk,) že na něj dohlížíš každého rána a každou chvíli ho zkoušíš?

- ať jde o skutky lidí:

Jer 21,12:

...toto praví Hospodin: Za jitra zjednávejte právo...

- ať jde o jednotlivé zvláštní projevy Boží péče:

Ž 46,6:

...Bůh mu pomáhá hned při rozbřesku jitra

Ž 90,14:

nasýt nás svým milosrdenstvím hned ráno a po všechny své dny se budeme radovat a plesat.

Iz 33,2:

Hospodine, buď paží svého lidu každé ráno...

Sof 3,5:

Spravedlivý Hospodin je uprostřed něho (tj. vzpurného Jeruzaléma), bezpráví neučiní, každé jitra vynáší na světlo svůj soud, denně, bez ustání...

Mohli bychom namítnout, že v těchto textech jde ovšem o jitra očekávané, nikoli přítomně prožívané. A pak je na místě otázka: Lze v nich tedy vůbec

hledat návod, jak svůj den začínat? Věřím, že ano. Prožívám-li ráno v modlitbě, vstupuji-li do nového dne skrze modlitbu, pak tato modlitba obnovuje a upevňuje mou víru v Boží blízkost, dává mi zahlédnout - očima víry - onen nový stav věcí, tedy spásu v jejím stálém přibližování se či dorůstání do plnosti, spojuje mne s Bohem a vede k důvěře a chvále.
Zde si připomeňme text:

Ž 5,4:

Hospodine, ty můj hlas uslyšíš zrána, ráno ti připravím obět a budu čekat.

Naši ranní oběti je modlitba.

A předpokladem ranní modlitby je jednak ona okamžitá ostražitost a půst vjemů od chvíle procitnutí, jak jsme o nich uvažovali výše, ale snad i výslovné obnovení základních rozhodnutí našeho života, případně konkrétních odřeknutí se: já si od samotného jitra nejen chci dát pozor na „tuláka“ a nenechat se vláčet, ale nově vyhlášuji (před Bohem i před sebou samým) záměr ubírat se určitým směrem. Tak mohu hned po procitnutí stručně obnovit své rozhodnutí žít pro Boha (ne pro sebe, ne v otroctví vlivů a strachů), ochotu brát svůj kříž, ochotu budovat vztahy ke konkrétním lidem...

Jsem pevně přesvědčen, že teprve z takto „probuzeného“ nitra může vycházet opravdová chvála, čili: toto novým ránem podnícené nové rozhodnutí se pro Boha má předcházet tomu, než otevřu svůj breviář (a ranní chvály již dávno nejsou modlitbou pouze kněží a řeholníků)... Jinak se totiž pokouším, obrazně řečeno, hrát krásné skladby z kvalitních not, ale na nepřipraveném nástroji.

O židovské tradici ranní modlitby píše Di Sante:¹⁰ „Při pohledu na světlo, jež se díky dobrotivosti Boží každodenně rodí, Izrael blahořečí Věčnému a velebí ho, čímž připojuje svůj hlas k hlasu andělů nebeských a celého veškerenstva. (...) Stvoření je znamením Boží lásky, věnované člověku jako dar. Tato beracha však spíše než o stvoření hovoří o znovu-stvoření... (...) (Věřící žid) každého rána hledí tváří v tvář čerstvému, novému světu, který Bůh právě stvořil!“ Jak krásný podtext tu skutečnost, že „je ráno“, dostává! A to tu ještě není ani zmínky o Božích skutcích, o nichž mluví Nový zákon. Připojme tedy pouhé dvě citace z evangelia:

Mk 1,35:

Časně ráno, ještě za tmy, (Ježíš) vstal a vyšel z domu; odešel na pusté místo a tam se modlil.

Mk 16,2:

Brzy ráno, prvního dne po sobotě, sotva vyšlo slunce, šly (ženy) k hrobu... Pro křesťany je každé ráno na prvním místě připomínkou Ježíšova zmrtvýchvstání, atmosféry velikonoce a neděle.

Jsou tedy ranní hodiny časem opravdu „nabitým“ co do duchovního obsahu. Když jsem se s těmito svými úvahami hned v počátku světil otci Michalu Špačkovi, upozornil mě ještě na dvě blízká témata. Důraz na ranní hodiny souvisí v tradici naší zbožnosti i s obětováním prvotin, jak se s ním setkáváme u mnoha starých národů. Prvotiny (latinsky primitiae) patřily božstvu. Mohlo jít o část - první díl - z kořisti, z úrody nebo z mláďat.

I zde se nám snadno nabízí prostor pro rozjímání. Jde tu o snahu: dát Bohu, dát nejprve jemu, dát mu tehdy, kdy výběr je ještě největší (tak tomu bylo asi u kořisti), dát mu to první, co po době očekávání máme (a na čem tedy nejvíc lpíme), dát mu to, co už je (co je jisté), neslibovat až to další, co přijde „někdy“, „potom...“ (tak tomu bylo u úrody a mláďat), dát mu prostě to nejlepší...

Zdá se, že i u Izraelitů bylo odevzdávání prvotin Hospodinu jedním nejprve zcela spontánním, jež bylo teprve následně upraveno Zákonem (srov. zvláště krásný text Dt 26,1-10). A starozákonní předpis o prvotinách úrody se pak do křesťanské spirituality promítl v obratu „primitiae diei adherent Domino“ - prvotiny dne náležejí Pánu.

A druhou příbuznou oblastí je požadavek řehole sv. Benedikta: „Ať se ničemu nedává přednost před službou Bohu.“ Tuto přednost pojmáme obvykle ve smyslu významu: ať se ničemu nedává větší důležitost..., ale je možné onen požadavek řehole vyložit také ve smyslu časového uspořádání toho, co obsahuje náš den, prostě: ať se začne modlitbou, bohoslužbou...

Myšlenky, které vám nyní tlumočím a sděluji, jsem dlouho nosil jen v sobě, aniž bych se odhodlal zpracovat je do podoby článku. K tomu mne pohnul až odstavec z direktáře (jakéhosi sborníku pokynů pro život v klášteře) bosých karmelitánů a karmelitek z doby před pětapadesáti lety. Vyjadřuje to důležitost, o čem jsme doposud uvažovali, zcela prostým přirovnáním:

Nejen osoby řeholní, nýbrž všichni zbožní křesťané mají se snažit, aby prvotiny svých srdcí zasvětili Pánu Bohu. To nejprvnější tudíž, po čem mají ráno při procitnutí toužit, má být sám Bůh; po něm mají hned vztáhnout ruku své žhavé touhy, aby se ho pevně uchopili a nepustili, jako činívali poutníci, kteří mají u sebe zlato a drahokamy. Sotva totiž procitnou ze spánku, hned s úzkostí a strachem sahají po svém pokladu, aby se přesvědčili, zda o něj nepřišli. Kdo tedy chce Božské Velebnosti přinést tuto tak příjemnou ranní oběť, musí se vynasnažit, aby k němu neměly přístupu světské myšlenky v tom krátkém čase, kdy pozdvihuje své srdce k nebi, ano, jeho první myšlenka má směřovat k Ježíši Kristu, našemu Pánu, Snoubenci jeho duše. Nesmí však zapomenouti, že ďábel, který usiluje lidského ducha naplnit tolika marnými a škodlivými myšlenkami, také se přičiní, aby se zmocnil co nejdříve tohoto přibytí, a tak aby Bohu uchvátil čest z obětí, již rozumní tvorové dluží svému tvůrci.

10) Židovská modlitba, Oikúmené, Praha 1997.

Konkrétní příklad, jak může vypadat takové obětování se Pánu hned po procitnutí, uvádí příručka „do kapsy“ pro karmelitány, vydaná na počátku našeho století.¹¹

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.

Amen.

Požehnána buď, svatá Trojice a nerozdílná Jednota;

chceme vzdávat chválu Bohu,

který nám prokázal své milosrdenství.

Ve jménu našeho Pána Ježíše Krista vstávám;

on sám ať mě žehná, řídí, střeží

a dovede do života věčného.

Amen.

Vzdávám ti díky, Nejsvětější Trojice,

za stráž (nade mnou) této noci,

za milosrdné mi prokázanou nedotčenost úhonou

a za ostatní udělená dobrodiní;

dej, prosím, abych ti ustavičně náležitě vzdával díky.

Amen.

(Následují modlitby při oblékání.)

DENNÍ REFLEXE

P. Cyril Vojtěch Kodet, O.Carm.

(Výňatek z přednášky Svátost pokání u kněží při formačním setkání kněží 22. ledna 1999 v Želivi)

Denní reflexi jsme většinou zúžili na zpytování svědomí, lépe řečeno na hledání hříchů v našem životě. V souvislosti s tím, co bylo řečeno (v přechozích částech přednášky - pozn. red.), už můžeme tušit, že nejde na prvním místě o vyúčtování s Bohem a sestavení přesného seznamu provinění, slabostí a že dokonce nejde ani o vyúčtování se sebou, abychom mohli den nějak uzavřít a mít pokoj. Nejde o vypočítávání našich vnějších projevů, při čemž bychom zapomínali na naše základní životní vztahy, na příčiny a motivace jednání.

Člověk, který provádí každodenní reflexi, většinou už není člověkem, který by chtěl dobrovolně hřešit vážnými morálními delikty. A jestli člověk opravdu zhřeší, tak pokud žije s Bohem, ví hned v té chvíli, že nedělá dobře. Denní reflexe je něco, co nám má pomoci udržovat a obnovovat náš vztah s Otcem. Proto je tak důležité toto denní zamyšlení začínat nasloucháním, a ne vlastním myšlením. To je veliký problém našeho duchovního života, poněvadž jsme muži a jsme lidé aktivní, a touto aktivitou častokrát poznamenáváme i svoje rozjímání, svoji vnitřní modlitbu, svoji četbu Písma, svoje slavení liturgie, svoji službu. Do všeho vnášíme tuto lidskou aktivitu, která - na jedné straně - je samozřejmě výborná, protože když už by nebyl aktivní a tvůrčí muž, tak kdo by byl tvůrčí a aktivní? Ale jsou situace, ve kterých je třeba, abychom se zcela otevřeli pro Boží hlas a pro Boží vidění nás samotných a svoji aktivitu v té chvíli nechali mlčet.

První krok reflexe je ztišit se před Bohem a obnovit svůj vztah k Otci. Uvědomit si, že jsem syn, a ne otrok; jako syn také dědic, že mi patří všechno - bez ohledu na to, že jsem zhřešil. Mám v Otcově domě svoje místo, on mě čeká a chce se mnou slavit. Je někým, komu na mně nesmírně záleží a kdo mi dává identitu mého vlastního života.

Potom se mohu zamyslet nad tím, jak jsem dnes naslouchal Otci jako takovému, jeho volání a jeho hlasu. Pokud totiž vnímám Boží působení ve svém životě, pak na ně mohu odpovídat. Pak celý můj život i moje služba je skutečnou odpovědí na Boží vedení, a ne svévolí, jak tomu častokrát v životě bývá. Nevěrnost vůči Božímu vedení mohu vnímat jen tehdy, pokud si toto vedení vůbec uvědomuji a pokud s ním počítám. Předpokládá to, že jsme přesvědčeni o každodenním Božím působení v našem životě, že jsme přesvědčeni o tom, že Bůh do našeho života zasahuje, že nás denně volá k obrácení, že nás chce povzbuzovat a v naší službě vést.

Při reflexi se tedy učíme nacházet denně ve svém životě stopy Boží a děkovat za ně. Druhým krokem po naslouchání je vděčnost. Chválíme Boha za všechny nezasloužené dary, kterými nás dnes zahrnul bez ohledu na to, jestli jsme hřešili nebo nehřešili, jestli jsme leželi nebo něco dělali, jestli se nám vedlo nebo nevedlo. Vděčností se učíme odkrývat Boží působení ve všem, co nás denně potkává, nejen v tom, co přímo ovlivňujeme, ale i v tom, co zasahuje do našeho života bez naší vůle a co nám někdy v počátcích duchovního života činí tak velké obtíže: když je najednou vše úplně jinak, než jsme chtěli. Vidět v tom všem Boží dar a Boží péči o nás, můžeme skutečně jenom z pohledu veliké lásky a víry vůči Otci a tomu se musíme naučit.

Je třeba se naučit číst Boží znamení a pak můžeme i poslouchat. Znat Boží řeč, vnímat, jak Bůh kolem nás, v našem životě a v životě druhých působí. To nám dá obrovskou naději, že Boží dílo přece jen, i skrze nás - tak obyčejné lidi -, může v tomto zvláštním světě, ve kterém žijeme, mít úspěch. To nám dává naději, že ani náš hřích nemůže překazit Boží záměry s těmi, které nám Bůh svěřil. Tuto vnitřní jistotu potřebujeme denně zakusit. Jinak bychom se

11) *Vademecum ad usum Beatissimae Dei Genitricis et Virginis Mariae de Monte Carmelo*, Typographia Hospitii St. Jacobi, Haarlem 1916.

taky mohli ze svých slabostí, tak jak nám je Duch svatý postupně odkrývá, jednoho dne docela zhroutit. A tak se v reflexi učíme denně vnímat konkrétní projevy lásky vůči nám samotným, což předpokládá dřívější zkušenost lásky.

Potřebujeme uzdravení paměti. Jsme hodně zapomětiví, zvláště vůči Bohu, který je věrný. Když si člověk nepřestává vybavovat velké skutky Boží ve svém životě a nepřestává za ně děkovat, činí ho to otevřeným a schopným vnímat konkrétní Boží zásahy hic et nunc v jeho vlastním životě. Zkušenost s touto Boží péčí a láskou předpokládá také víru, že Bůh je skutečně zamilovaný do člověka, že s námi spojil svůj život. Ačkoliv se touláme někde ve světě, v Otcově srdci pořád máme své místo a Otec nebude šťastný a nebude se radovat, dokud nespočineme na jeho hrudi.

Při reflexi se tedy nejprve sytíme Boží láskyplnou pozorností. Obdivujeme jeho věrnost, jeho milosrdenství, děkujeme za jeho dary, které jsme přijali. A z toho spontánně vyrůstá otázka po naší lásce a naší věrnosti. Člověk v souvislosti s tímto pohledem na Otce velice rychle pozná, že zhřešil, že se motal kolem sebe. „Otče, zhřešil jsem proti nebi i proti tobě. Už nejsem hoden nazývat se tvým synem.“ Tento postoj vyrůstá z myšlenky na Otce, ne z myšlenky na sebe; to my někdy zpytování svědomí pojmáme tak, že musíme ještě víc zkoumat sebe sama. Ano, ale teprve pod pohledem Otcovým. Vydání se Pánu, vydání se Otcovi, obnovení smlouvy, obnovení vztahu, smír, spočinutí, to všechno následuje a znovu nás sjednocuje s Bohem.

Svatý Augustin říká: „Je-li Bůh na prvním místě, je vše na svém místě.“ A když se nám podaří každý večer opět Boha dosadit na první místo našeho života, tak se srovnáme i my sami. Vždyť to, co nás činí roztříštěnými, není většinou přemíra naší práce nebo nedostatek času, jak se vymlouváme, ale spíš psychické napětí, které je způsobené našimi nevyřešenými vnitřními konflikty a nevydaností Bohu.

(V plném textu vydalo přednášku spolu s ostatními příspěvky, přednesenými na uvedeném formačním setkání, Pastorační středisko pražského arcibiskupství ve sborníku Svátost pokání a smíření.)

V KARMELITÁNSKÉM NAKLADATELSTVÍ právě vyšlo:

Monika Maria Stocker: Dobrodružství velké lásky

(Životní příběh Terezie z Lisieux), brož., 160 str., 99 Kč.

Jan od Kříže: Výstup na horu Karmel

váz., 336 str., 259 Kč.

KARMEL - časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O. Carm.

ISSN - KARMEL 1210 - 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.